

Kapitalistična burka o razorožitvi

Nekaj dni je, kar sta pričela militarizem in imperializem — dvoječka sinova kapitalizma — zopet in prav močno rozlžati z orožjem.

Kaj se je zgodilo in odkod ta pogum, ko je vendarle res, da niso ljudje še pozabili na zlo, ki ga je povzročila zadnja pet let trajajoča vojna?

Zgodilo se ni prav nič posebnega. Dobri Wilson je dobil naslednika, ki bi rad prišel po ceni do slave. Gospod Hughes, predsednik republike ameriških združenih držav, je sklical v Washington konferenco ententnih velesil, ki naj bi imela nalogo, da sklene nekaj konkretnega o razorožitvi. In gospodje diplomate, ki so bili navzoči na tej konferenci, so govorili o splošnem razoroženju in o večnem miru s tako kompetenco in s takim navdušenjem, da je zasmrdele po smodniku in se je izkazalo še enkrat, da niso diplomacija nič drugega nego orodje kapitalizma, ki se ne more odreči vojnim pustolovčinam kakor še nobeno živo bitje ne more odreči zraku, ki ga diha.

Dokler bomo imeli na svetu kapitalizem, dokler bodo obstajale kapitalistične države, ki imajo nalogo, da branijo, tudi z orožjem, interese svojega kapitalizma, je smešno govoriti o razoroženju in o miru. Interesi kapitalizma posameznih držav so močnejši od vsega zamejenja po miru in močnejši od pacifističnih idealov. Zato ni čudo, da se je izpremenila konferenca v Washingtonu v plitvo burko in, da so se gospodje razšli z namenom, da bodo sicer še uprizorili take konference in z globokim prepričanjem, da bodo tudi nadaljne konference ravno tako brezuspešne kakor je bila ta poslednja v Washingtonu.

Na tej konferenci, ki je imela to-rej nalogo, da razpravlja o razorožitvi, se je izvedelo sledeče:

Anglija noče znižati števila svojega bojnega brodograja ker hoče ostati še nadalje izključna gospodarica na morju. Ona, da mora braniti svoje kolonije in mora skrbeti, da ne bi zasedla njenega sedanjega mesta na na morju kakšna druga država.

Francoska, je dejal njen ministrski predsednik Briand, ne more in ne sme pričeti prva z razorožitvijo. Obratno bo morala Francoska svojo vojsko še pomnožiti. In sicer zato, ker je vedno še nevarnost, da si Nemčija opomore iz sedanje krize, ker so na nemškem tajne vojaške organizacije, ki bi napadle Francosko takoj, ko bi ta zmanjšala svojo vojaško silo. Poleg tega, je dejal gospod Briand, obstoji še vedno sovjetska Rusija in z njo boljševiška nevarnost. Francoska torej ne more in ne sme razorožiti. Vsaj ne kot prva, ker ni v stanju, da bi dala v tem oziru dober zgled.

Ameriške združene države se ne čutijo varne pred Japonci. Zato je predlagal gospod Hughes, da mora Japonska znižati moč svojega brodograja. Ker so je Japonci temu protivili, je izjavil predsednik republike združenih držav, da je vsako nadaljevanje konference odveč ako ne sprejme Japonska njegovega predloga.

Kitajska je zahtevala od Japonske naj ta poslednja opusti okupacijo Mandžurije, Mongolije in drugih pokrajin. Izvedelo se je, da je bila sestavljena ta nota Kitajske v Washingtonu in ne v Pekingju.

Japonska je odgovorila, da ne more tega storiti ker bi taka evakuacija onemogočila njen razvoj. Japonski zastopnik je dejal: Naša dežela je bogato obiljučna. Da preživimo naše ljudstvo smo prisiljeni ali si poskati druge dežele kamor se bodo naši ljudje izseljevali ali pa pomnožiti industrijo. Ne dovolj se nam izseljevanje ali vsaj se to naše izseljevanje ovira. Ako pomnožimo industrijo, pridemo takoj v konflikt z drugimi industrijskimi državami, ki se boje naše konkurence. Kaj torej storiti?

Italijansko časopisje je dobilo iz Washingtona in objavilo vest, da se je izrekel na konferenci se nahajajoči francoski ministrski predsednik Briand zelo nepovoljno o italijanski vojski. Italijanski poslanik v Ameriki, grof Sforza, je vest sicer demantiral trdeč, da ni na konferenci nič žalil italijanske vojske najmanj pa Briand. Popravek pa je prišel prepozno in intrige nekaterega časopisja so poskrbele, da ne verjamemo vsi popravku. Zato je prišlo do interpelacij v parlamentu in do napadov na francosko zaveznico. V Turinu so fašisti udrli v prostor francoskega konzulata in razdejali pohištvo. Tudi drugod po Italiji so se vršile proti francoski demonstracije. Izvedelo se je, da je poslal brzjavko iz Washingtona, ki je trdila, da je Briand razžalil italijansko vojsko, znani angleški polkovnik Revington, ki se je že sam izrekel zaljivo o italijanski vojski po bitki pri Kobariidu in ga je zato italijansko ču-

sposijé budo napadalo in ki je agital med vojno na Angleškem, da se da Franciji kolikor mogoče malo vojaške pomoči v boju proti Nemčiji.

Francosko časopisje se dela zelo užaljeno radi dogodkov v Turinu in se je bati da nastanejo na Francoskem rapresalije proti tam se nahajajočim italijanskim delavcem.

Intrige torej na vseh koncih in krajih. Iz konference, ki je imela nalogo, da razpravljajo o razorožitvi, so se že porodili diplomatski spori in se je skušalo povzročiti sovraštvo med talijanskim in francoskim ljudstvom, ki bi moralo končno plačevati posledice intrig in kapitalistično-militaristične požrešnosti.

Govor japonskega poslanika na konferenci govori jasno: Preveč imamo na japonskem prebivalstva. Ako hočemo povečati industrijo, pridemo v konflikt z drugimi industrijskimi državami ker se te boje naše konkurence in ker bi rade one prodajale tudi pri nas svoje industrijske izdelke. Pustite nam torej, da ohranimo okupacijo Mandžuriskih, Mongolskih in drugih rudnikov. Japonska ima apetit. Druge države imajo apetit tudi velik. Rudniške lege in rudniki sami so pa zelo prijetna jed za industrialni kapitalizem vseh držav. Zakaj naj bi bilo last japonskega kapitalizma nekaj kar bi bilo lahko tudi last ameriškega kapitalizma? Zakaj naj bi živele Italija in

Francija v dobrih, prijateljskih odnosih med seboj, ko je vendar interese Angleške, da se gledate ti dve državi med seboj kot pes in mačka? In zakaj naj bi pričela ravno Anglija, ali Francija prve razoroževati ko stori to lahko kakšna druga država? Zakaj naj bi zavladala na svetu mir, ko je ljudstvo samo tako ki si miru ne želi, ki pozabi prehitro na preteklo zlo, ki ne razume da ni, da ne more biti miru kjer so tla polna diplomatskih intrig in kapitalističnih umazanih interesov?

Washingtonska konferenca govori jasno vsem, ki imajo ušesa zato, da slišijo in možgane zato, da mislijo.

Vojna ni uničila kapitalizma, ni odpravila kapitalističnih držav, ni rešila nobenega socialnega vprašanja. Pustila je vse pri starem. Kapitalizem je pa prebrisan in govori kaj rad narodom na srca. Ker ga je sram izpovedati, da mu je profit najvišja svetinja, govori o potrebi izseljevanja, o potrebi industrije, o narodnih idealih, o narodni kulturi in o narodni časti. V imenu teh svetinj vara ljudstvo, ki je še vedno preveč praznovorno in preveč lahkoverno in preveč pozabljivo. In v imenu teh svetinj in potom konferenci o razoroženju pripravila nove pustolovščine, nova krvoprelitja, nova zla, ki jih bo prenašalo tisto revno ljudstvo, ki ga hoče kapitalizem najprej izkoristiti na bojnem polju potem pa doma v fabriki, v delavnici in sploh povsod kjer je mogoče iz proletarske krvi kovalti zlata bogastva.

To nas uči tudi burka konference, ki se je vršila v Washingtonu.

Vzroki razpadanja

V 3. številu »Dela« je izšel članek pod naslovom »V znamenju razpadanja«, ki je po vsebini zelo bogat. Pisec članka slika zelo dobro položaj Jugoslavije in podaja nekaj primerov, ki dokazujejo jasno, da se bliža buržuazna Jugoslavija popolnemu razpadu. Potrebno je pa, da se navedejo tudi vzroki, ki so privedli Jugoslavijo na rob prepada, odkoder ni več poti nazaj.

Eden izmed glavnih vzrokov razpadanja Jugoslavije leži v veliki korupciji, ki se je razpasla po vseh državnih uradih, kakor epidemija. Resnica je, da je razvita korupcija prav močno po celem svetu. Ali tako, kakor je razvita v tej deželi, ni menda nikjer. Z gotovostjo se lahko trdi, da stoji v tem pogledu Jugoslavija na prvem mestu.

Edina stranka, ki se je borila in se še bori proti korupciji, je Komunistična. To so vedeli kapitalisti zelo dobro in so se zato odločili, da onemogočijo Komunistični stranki vsako delovanje. Jugoslovanska buržoazija je delala v tem pogledu različne račune. Računala je, da če zatre komunistično gibanje, bo imela dvojen profit. Prvič bo lažje in nemoteno izkoristila delovno ljudstvo in drugič pridobila vglad in zaupanje pri veliki antanti od katere je odvisna. Ni pa dosegla buržoazija ne enega ne drugega. Komunističnega gibanja ni zatrla, četudi je proti njemu vporabila vso svojo reakcionarno silo. Zaupanja in kredita pri ostalih evropskih državah ima še manj ali, bolje rečeno, ga sploh nima. Za to našo trditve imamo najboljša dokaze v tem, če pogledamo potovanje finančnega ministra Komanudija. Ta dični »državnik« se je vrnil ravnokar s svojega potovanja po Evropi, ki je bil našel zaželjenega denarja. Skora dva meseca se je trudil ta minister, da bi dobil nekaj milijard dinarjev posojila. Prepotoval je celo Evropo, za svoje potovanje je zapravil ogromne svote in podplačeval je bogato različne agente, pa vse zastonj. Niti ena evropska država noče posoditi Jugoslaviji naročenih milijard, dasiravno je poskušala s vsemi sredstvi, da bi jih dobila. Zmagoslavna Jugoslavija, zaveznica in dekla entente, ni bila v stanju, da v dveh mesecih najde kredita, ki ga je dobila premagana Bolgarska v teku treh dneh.

Pri tem romanju finančnega ministra, so se dogodile neverjetne reči. Povsodi se je odrekel Jugoslaviji kredit. Jugoslovanski državi, ki šteje 12 milijonov prebivalcev in, ki ima obilna prirodna bogastva, niso zaupale evropske države posojila. Njej kot državi niso zaupali, do čim so dobili zadnje dni, nekateri jugoslovanski trgovci ponudbe od strani belgijske vlade, za večjo posojilo pod zelo ugodnimi pogoji. In to se je zgodilo na dan ko se je minister Komanudi vrnil iz praznih rok domov.

Ta korak belgijske vlade pomeni moralno klofuto jugoslovanski državi. Belgijska vlada je tako odkrito priznala, da nima zaupanja ne v državo ne v sposobnost jugoslovanskih državljanov. Obratno pa je pokazala da ima veliko zaupanja v posamezne osebe. Toda ta zaupniška belgijske vlade ni osamljena. Zveza narodov in konferenca veleposlanikov

je dala jugoslovanski državi v zadnjem času taki dve zaupnici, da sta povzročili sedanjo ministrsko krizo. Kakor je znano, je zasedla jugoslovanska vojska celo Albanijo. Ta okupacija je stala jugoslovansko vlado 8 tisoč milijonov kron. Na ukaz Zveze narodov, je bila jugoslovanska vlada prisiljena, da povleče svojo vojsko iz vseh krajev Albanije, ne da bi zato dobili niti vinarja odškodnine, dasiravno jo je ta pustolovščina stala 8 tisoč milijonov kron. Poleg tega je ob priliki Karlovega puča na Ogrskem mobilizirala nove čete in zantevala od madzarske vlade 800 milijonov kron vojne odškodnine. Namesto tega izplačila, ki ga je zahtevala od Budimpešte, je dobila ukaz od antante, da mora plačati okrog 8 milijonov kron letno za vzdrževanje eks kralja Karla. Ker je Karl še mlad bo imela jugoslovanska vlada lepo priliko, da ga več let vzdržuje. Tako bo vzdrževalo jugoslovansko ljudstvo brez vsake potrebe dve dinastiji. Vse to dokazuje resnico gori navedene trditve, da nima namreč Jugoslavija prav nobenega zaupanja pri evropskih državah, katerim služi brezplačno kot lakaj in krvnik. Zakaj pa nima Jugoslavija prav nabenege kredita? Na to vprašanje ni teško odgovoriti. Zasluga za to nezaupanje imajo v prvi vrsti vsi bivši in sedanje ministri, ki so privedli vsled svoje osebne koristolovske politike, jugoslovanski narod na rob prepada. Da so se pečali ministri zgolj za svoje osebne koristi imamo najboljša dokaze.

Kakšni ljudje so oni, ki vpravljajo državo S. H. S. nam pove najboljša nacionalistično in tudi vladno časopisje. V njem se lahko dnevno čita, kako se plenijo državne imovine od strani najuglednejših državnih uradnikov in politikov. Ali je sploh mogoče izogniti se političnemu in gospodarskemu razpadu v državi,

v kateri izdaja poljedelski minister odredbe, ki zagotavljajo ministrskim družinam brezplačno in za polovico ceno nakupovanje živilskih potrebščin iz državne premoženja! Ali je kje hujša korupcija kakor je v državi, kjer izdaja železniški minister dobro čuti, da nima med ljudstvom nikakega zaupanja in išče radi tega izhod iz blata v katero je prišel. Vladno in opozicijsko časopisje piše z gotovostjo o novih volitvah v parlament. To je tudi vzrok, da se sedanje vladne stranke trgajo med seboj, kdo bo zasedel ministrstvo notranjih zadev. To dokazuje, da je za časa volilne kampanje, tisti stranki lažje zmagati, ki je v posesti ministrstva notranjih zadev, ker ji je na ta način omogočeno, da s pomočjo korumpiranega uradništva izvaja pritisk na ljudstvo. To vedo vse stranke in tudi javno priznavajo. Radi tega se tudi medsebojno koljejo in gledajo, da ena zmagaa nad drugo. Tako daleč se je v tej državi razpasla korupcija, da ako bi hoteli navesti vse podrobnosti, ki jih navaja jugoslovansko časopisje, bi morali dnevno tiskati list na dvajset strani samo za to, da bi priobčevali vse take zanimivosti.

Omeniti hočemo samo, kaj piše o korupciji eden v Srbiji najbolj razširjen list.

»Beogradski Dnevnik«, glasilo meščanske demokracije v Beogradu, prihaja do zaključka, da bi bilo potrebno batinati. Ta list pravi, da so zaslužili vsi bivši in sedanji državni in politični organi po petindvajset na zadnjico. Vzdihuje, razočaran v svoji iluziji o demokraciji, da je potrebno dobiti nekoga, ki bi imel moč, da prelope vse ministre in poslance, kot plačilo za njihovo narodu škodljivo politiko. On vzdihuje pa ne more dobiti človeka, kateremu bi dal palico v roke. Tako piše »Beogradski Dnevnik«.

Ce vzamemo vse te reči v poštev ni prav nič čudno, če se nahaja država pred gospodarskim in političnim razpadom. To je tudi zgodovinska potreba.

V tolažbo obupanemu meščanstvu, ki ne zna, kamu bi dalo palico v roke, lahko mirno izjavimo, da ve to jugoslovanski proletariet. Proletariet ne bo čakal na milost kapitalistov, da nam izročijo palico. On si jo bo vzel sam in ne bo mu težko izbrati vse one, ki jih je potrebno preprečiti. Pa ne zato ker silijo državo v propad, marveč za vse zlo, ki so ga povzročili in ki ga povzročajo vsak dan proletariatu in vsemu jugoslovanskemu delavnemu ljudstvu.

Sp. NAROČNIKOM IN ČITATELJEM »DELA!«

Vsled tiskarskih teškoč se je ta številka zakasnila. Uredništvo pa zagotavlja vse naročnike in čitatelje »Dela«, da bo storilo vse mogoče, da bo list s prihodnjo številko začel izhajati redno tako da bo prišel na deželo najkasneje v nedeljo. Prijatelji »Dela« morajo upoštevati, da smo glede starijenja lista še vedno navezani na tuje tiskarne.

Sadašnjica Vprašanje autonomije v Jugoslaviji

Buržoazija navaljuje svima silama na radnu sirotinju sela i grada, da osigura svoju vlast nad nama i za dalje. Proletariat grada i sela vidi da se ovako dugo ne može, shvata svoju zadaću i kupi se u redove komunistične buržoazije. Ali i buržoazija vidi svoje razpadanje, pa zna da će se samo tako i dalje naslanjati plodovima krvi i znoja seoskog i gradskog proletariata, ako ga još jače bude gnječila i cedila, da bolje može plaćati svoje sluge i najamnike i da na taj način učvrsti svoju vlast. Zato buržoazija ne čeka da je proletariet u jednom silnom jurisu napadne i sruši, već ona sama napada proletariet, jer drži da je jača.

Rat je doneo siromaštvo i bedu, ali nije presušio salo na trbusima buržoazije. U siromaštvu se muči samo radni narod, a buržoazija sve lakše spekulira, i zato se radni narod trezni, pa teži da se oslobodi buržoazije, a time i svake nepravde. Šta radi buržoazija? S jedne strane nam poručuje preko svojih plaćenih i zavedenih agenata, da ćemo siromaštvo odkloniti samo tako, ako udvostručimo svoj rad. Medjutim, sama buržoazija ništa neće da radi, hoće da se samo radni narod razapne raćedi. S druge strane, sve nam viču ti kapitalisti, koji sirotinjskom mukom milione zgriću, kako ne mogu da rade, jer im njihove fabrike i druga preduzeća donose tobože gubitke.

Pored toga, što traže da im radimo još više i što svojju robi ne snizuju cenu, oni hoće da snize radničke plaće. Dakle, da proletariet otkloni bedu i siromaštvo, kako to vele agenti buržoazije, on treba još više da radi za te pijavice ljudske muke, a sve manje da prima.

Nažalost, to još nije providio ceo radni narod. Jedne vuku kapitalisti za nos s time, što im pričaju o nacionalizmu; to su fašisti. Druge gradske radnike vuku kapitalisti za nos pomoću plašljivih i nesvesnih vođa radničkih; to spada većina socialistična. A seljake varaju s tim, da je to kao bajagi seljacija sasvim svejedno, a medjutim sve jeftinije kupuju seljačke plodove i sve skuplje prodaju svoje. Za jugoslovanske radnike i seljake su spremili još jednu zamku: sad, kad su navalili na proletariet svom snagom, raspisali su opštinske izbore i popis stanovništva. I udari vika buržoazije: pazite da vas ne upisu u Talijane! dajte svoj glas samo za Jugoslovena itd. Sve to oni viču samo zato, da odvrte oči radnika i seljaka od one prave borbe, što se ogračeno vodi izmedju buržoazije i radnog naroda.

Ali, naša je dužnost da im dostojno odgovorimo. Mi znamo da jugoslovanski kapitalisti i špekulanti kradu muku jugoslovanskog proletariata, kao i talijanski talijanskog, ne žale nas jer smo im »braća« po jeziku. Buržoazija se bratimi svojim lopovštinama, a proletari su braća na mukama, pa kojim god jezikom govore. — Zato, svetsni radnici i seljaci neće obraćati mnogo pažnje na to, da li ih u državnim protokolima pišu kao Jugoslovene ili Talijane, već će dobro paziti da budu zapisani u protokol svetsnih i borbenih radnika i seljaka, u komunističku organizaciju. Isto tako neće svetsni radnici i seljaci prilikom opštinskih izbora pitati, da li je kandidat talijanski ili jugoslovanski špekulant, već će dati svoj glas samo onome, kome veruju, da će iskreno zastupati interese siromašnog radnog naroda bez razlike. Sit gladnog ne razumije! — i zato svestan radnik i seljak mogu da daju svoj glas i da povere svoju sudbu samo svesnim i borbenim drugovima koji će ih štitići od zoluma buržoazije, pa kako god se ona zvala.

Drugovi! Buržoazija nas napada čas jedne, čas druge, čas ekonomskim merama, a čas oružanom silom. Ona to čini, jer zna da su prutići slabi, a vezani u snopić da su jaki, pa hoće da nas tako redom savlada. Radni narod to mora da vidi i da se veže u čvrst snop. Kad buržoazija napadne jedan deo gradskog radništva ili siromašnog seljaštva, ona to čini samo zato, da savladavi ovaj deo lakše savlada drugi. Zato, radni narode, ko dirne jednog od nas, u oko ubada sve nas i mi moramo da se branimo svi kao jedan. Ako je širjak (šćopero) u gradu, mora biti i u selu, ne sme se buržoaziji u grad nihakvih životnih namirnica donositi: a kad do oružja dodje, mora se čitav radni narod grada i sela složno dići protiv svojih ugnjetača.

Oslobodjenje radnog naroda ne može i neće niko drugi da nam dade, dok ga mi sami ne izvojujemo. Međok drugovi, radnici i seljaci, budimo složni, ako hoćemo da se oslobodimo proždrljive buržoazije, jer nas teška borba čeka. Spas je naš samo pod crvenim zastavama komunističkim.

Delavstvo v Jugoslaviji je od vsega začeta čutilo, kaj pomeni za njegove organizacije koncentracija policijske in upravne moči v eni sami roki, na enem komam mestu, in zato se je od vsega začeta protivilo centralistični ustavi kapitalistične Jugoslavije. Toda dokler je šlo samo za delavstvo, slovenska inteligenca, slovensko uradništvo in slovenski profesorji in sploh vse kar leze in gre razven dr. Zerjava in njegovega umračnega Jutra. Se celo »Slov. Narod« — čuje! — ki je še do včeraj zagovarjal radikalni imperialistični centralizem, se je te dni postavil na stališče avtonomistov, če prav v nekoliko dvomljivi obliki. Toda kdo ti igra v tem vprašanju zopet najbolj klaverno ulogo? Evo socialni patriotje! Ta stranca, ki bi morala po svoji poziciji in svoji malomeščanski psihologiji zastopati najdoslednejše načelo pokrajinskih avtonomij, je izglasovala na svojem zborovanju v Beogradu nekro resolucijo, ki ne samo, da ni ne krop ne voda, nego ki nam obenem tudi kaže, da nimajo njeni malomeščanski advokate a la dr. Topalović in dr. Miša Radošević niti najmanjšega pojma o ureditvi modernih buržoaznih držav — da ne govorimo že o potrebah prebivalstva Jugoslavije. Gospodje, v švicarskih bibliotekah, pa tudi v ljubljanski. Licealni knjižnici imate program curiške jugoslovanske omladine z leta 1917. Prečitajte si ta program, pa boste videli, kako daleč ste vi še ob koncu leta 1921, za onimi mladimi ljudmi!

Mi smo duševno seveda daleč od tih buržoaznih ustavnih načrtov in sporov. Nam ne more biti v rob nikaka buržoazna avtonomija, nikaka buržoazna republika, zakaj tudi najbolj demokratična buržoazna republika ne more biti nič drugega, kakor stroj za tlačenje delavstva in revnega kmeta. Naš vzor je samo sovelska ustava delavske države, tuda zanimajo nas poze in metamorfoze (izpremembe) ter duševna beda našega politično strahno naijnega malomeščanstva, med katere prištevamo seveda tudi ljubljanske univerzitetne profesorje in takozvane »kulturne delavce«, ki jim načeljujete Oton Zupančič in dr. Kraigher.

Proletariat v Jugoslaviji nedvomno dosti trpi pod centralizmom, toda on je z druge strani lahko zadovoljen, da je v tem vprašanju zmagala jugoslovanska centralistična bankokracija. Federalistična ali avtonomistična ustava bi gotovo začasno pomirila revolucionarne duhove, pristigla bankokratskemu imperializmu bujne peroti, nametala nekoliko novega sentimentalnega peska ljudstvu v oči in pretrgala hitri razvoj jugoslevanski revoluciji. Trpljenje proletariata bi bilo na ta način samo podaljšano, revolucija odgojena, a ne odstranjena, zato budi današnja uloga revolucionarnega proletariata v Jugoslaviji v tem vprašanju uloga mirnega gledalca zabavne operete!

Zapiranje jugoslovanskih komunistov

Številne blamaže, ki jih je Jugoslavija doživela v zadnjem času, so povzročile zmedo v vrstah vladajoče klikke, ki se je vsled tega odlozila na ponovno preganjanje komunistov.

Po pretevezu, da pripravljajo komunisti nove akcije so se odločili zapirati sindikalne organizacije in jim onemogočili delovanje v svrhu obrambe interesov delavskega razreda.

Po poročilih meščanskih listov, so bili v zadnjem času aretirani komunisti ss. Triša Kaclovič, Kosta Novakovič, nam poslanca in Milan Pupič, študent, češ, da so sokrivci na teh novih akcijah, ki bi se imele pričeti v kratkem. Očividno je, da vlada zapira komuniste samo radi tega, da bi jim onemogočila prisotovanje je razpravljati proti 180 komunistom, ki so obdolženi atentata proti Aleksandru. Razprava se ima v kratkem pričeti in da se vlada izogne vsaki kritiki, je pričelo ponovno zapirati komuniste, za katere sumi, da bodo obveščali javnost o poteku razprave. Pričakujejo se še nadaljne aretacije komunističnih funkcionarjev v Jugoslaviji.

Drugovi! Mi sami moramo da odrižmo svoj list i zato je dobro došla svaka solda. Ali, najbolje ćemo pomoći naš »Dela«, ako se svi na njega preplatimo, ako ga svi čitamo i ako svi pišemo u njega. — Samo tako će »Dela« moći dobro da izpuni svoju revolucionarnu zadaću, u bratskoj ljubavi da skepi čitav naš radni narod i da ga spremi za složnu borbu proletarijata celog sveta protiv svevolkih izrabljivača. UREDNISTVO.

USODA DELAVCA.

Vsled sklepov kongresa Splošne delavske zveze v Veroni, ki je zavrgel predlog komunistov za stvaritev enotne fronte proletariata, so delavcu zvezane noge in roke. Na desni se mu smeje kapitalist, na levi mu kaže hrbet socialistični besednik.

Zadnja splošna stavka

Odkrita nasilstva državnih oblasti. — Zločini fašistov.

Boj med proletariatom in kapitalizmom je že davno prekoračil meje vsakdanjosti. Kdor ni prišel do tega spoznanja potom poročil o mezdnih bojih delavstva, ki se vrše v drugih državah in v starih pokrajinah italijanskega kraljevstva, ta se je lahko prepričal ako je pazno sledil razvoju in zaključku zadnje splošne stavke delavstva v Julijski pokrajini. Razvoj in zaključek te stavke nam pove, da postaja boj delavstva proti izkoriščevalcem dan za dnem silnejši, dan za dnem nevarnejši in, da bo moralo delavstvo svoje kadre dobro izpopolniti ako bo hotelo v naslednjih neizogibnih bojih zmagati.

Uspeh splošne stavke v Julijski pokrajini je, v polnem obsegu besede, neuspeh. In mi bi naredili slabo uslugo delavstvu ako bi mu ta neuspeh zamolčali in ga tolžili za objubami delodajalcev o katerih se mora dvomiti kakor se mora sploh vedno dvomiti o odkritosrčnosti industrijalcev.

Brez vsakega obotavljanja priznamo, da so se pripravili industrijalci na to stranko bolj nego se je pripravil proletarijat. In priznamo tudi, da v tej stavki niso izvršile kategorije delavstva svoje dolžnosti in, da so se odtujile popolnoma čutu solidarnosti, ki je prvi pogoj za zmago vsakega delavskega gibanja.

Vendar moramo povedati kaj od vsega začetka, da je bilo delavstvo sploh na to stavko nepripravljeno in, da ne zadene voditelje delavskih organizacij nobena krivda ako je prišlo do stavke. Stavka je bila vsiljena od industrijalcev na način, da se je delavstvo ni moglo izogniti.

Predzadnja stavka v Julijski pokrajini je dosegla za delavstvo popoln uspeh. Industrijalci, ki so hoteli ustaviti delo v ladjedelnih v Trstu, Trzinu in Miljah in so imeli namen izstradati 10 tisoč delavskih družin, so bili prisiljeni da so delavnice zopet otvorili. Pri tem so zaslužili tudi 200 milijonov lir, ki so jih dobili od vlade iz državnih blagajnic zato, da bodo delavstvo lahko ohranili na onem višku, ki je potreben in v čast tem pokrajinam. Takrat so se industrijalci tudi obvezali, da bodo določili, dogovorno z delavskimi zastopniki meze kovinarjev do 15 oktobra. Pred komisijo zastopnikov kovinarskih delavcev pa niso hoteli slišati industrijalci ničesar o izvrševanju tedaj veljavnih plač in so zahtevali da morajo kovinarji sprejeti ponudbe delodajalcev, ki so hoteli znižati delavcem nad 7 lir na dan. Kovinarji niso mogli sprejeti ponudbe industrijalcev in so 16 oktobra stopili v stavko.

Stavka kovinarskih delavcev je trajala 30 dni. V tem času so se vršila pogajanja skoro vsak dan. Kovinarji, ki spadajo med najbolj razredno zavodne delavce, so upali, da bodo zmagali v stavki sami. Vendar se niso pokazali napram delodajalcem trgoglave (to besedo rabijo industrijalci da označijo delavce ki nehoje biti sužnji) marveč so vložili protipredloge iz katerih je bilo razvidno, da so pripravljene sprejeti 3 lire in 20 stotnik dnevnega znižanja na plači. Kovinarji so hoteli preprečiti splošno stavko. Vedeli so, da ne namerava proglasiti splošna kovinarska zveza splošne stavke po vsej Italiji v to, da bi se rešilo hkratu vsa sporna vprašanja vseh kovinarskih delavcev v Italiji. Vedeli so tudi da noče sprejeti splošna delavska zveza v Italiji komunističnega predloga, ki je zahteval splošno stavko vsega delavstva po vsej državi. Videli so se zapuščene od svojih osrednjih organizacij in so zato popustili napram zahtevam delodajalcev kolikor je bilo to mogoče in kolikor je to dopuščala delavska cast.

Industrijalci pa so bili, iz svoje strani, neizprosnji. Ali 7 lir na dan manj ali se pa zatvorijo delavnice. Sedem lir manj na dan delavcem, ki niso imeli niti tedaj zadostne plače. Sprejeti take pogoje mirnim potom, je pomenjalo udati se na milost in nemilost kapitalizmu, ki ne vidi bede, ki se smeje ob solzah bednih otročičev, ki ne pozna druge morale in druge svetlinje kot umazani profit. Kovinarji niso mogli, niso smeli postati prostovoljni sužnji in so apelirali na čut solidarnosti vsega delavstva v Julijski pokrajini.

In delavstvo se je pozivu kovinarskih tovarišev tudi odzvalo brez obotavljanja in brez debate. Na zborovanju zastopnikov vseh delavskih strok in vseh organizacij, ki se je vršilo v soboto 19. novembra v dvorani delavske zbornice v Trstu, so se izrekli vsi zastopniki, komunisti, oscialisti, republikanci in anarhisti za splošno stavko.

Ali bi bili sklenili delavci drugod drugače? Ali je bilo mogoče ne sprejeti boja, ki je bil vsiljen in, ki se ga delavstvo ni moglo izogniti? Ni bilo mogoče. Danes, kot danes, so industrijalci močnejši in bolje organizirani od delavstva. Zato imajo tudi moč, da izberejo oni, in ne delavci, čas in način boja.

Delavstvo, razredno zavedno delavstvo je moralo sprejeti boj in je izvršilo v tem boju z ozirom na moč s katerimi je razpolagalo vso svojo dolžnost. Tudi odboru, ki je stavko vodil se ne more očitati ničesar ali nekatere kategorije delavstva, koje so delodajalci, podpirani od strani vladnih in občinskih oblasti, terorizirali, niso razumeli splošne važnosti stavke, niso razumeli nevarnosti ki ji gredo nasproti in niso razumeli, da je zmaga ali poraz kovinarjev zmaga

ali poraz vsega proletarijata v Julijski Benečiji. In niso ene kategorije delavcev razumele, da bo imela zmaga ali poraz kovinarjev globok vpliv na delavstvo in na delodajalce po vsej ostali državi. Pomorski delavci, železničarji, učitelji, občinski uradniki se niso udeležili stavke. Niso vedeli ti nezavedni proletarci, da ako se bo začelo niti plače, pridejo na vrsto vse druge stroke. Znižati plače, med tem ko draginja narašča od dne do dne, tu pri nas kjer je draginja večja nego po drugih italijanskih pokrajinah, pomeni, da imajo industrijalci namen iti naprej. Pomeni, da imajo delodajalci namen usuzniti delavstvo popolnoma in bodo svoj namen tudi dosegli ako ne bo delavstvo izpopolnilo ono enotno fronto, ki jo komunisti že dolgo zahtevajo in ki je danes edina rešilna pot po kateri zamore nastopiti delavstvo boj v katerem bo zmago.

V stranki so se posluževali delodajalci vseh mogućih sredstev. Posluževali so se krumirstva in bujskjanja in ponižali so se tako močno, da so organizirali razbojnike, ki so umorili tiskarja Müllerja in težko ranili tajnika tiskarjev Giraldija. Niže niso mogli. Delodajalcem so pomagale oblasti, ki so soodgovorne za zavratni umor, oblasti, ki so pokazale kaj lepo in odkrito da imajo namen in nalogo braniti vedno in povsod kapitaliste tudi tedaj kadar hočejo ti izstradati polovico naše pokrajine.

Delavstvo ne sme dovoliti, da bi šel neuspeh te stavke le mimo njega. Napake morajo vzbuditi v vseh nas le hrepenenje po tem, da se jih odpravi in ne smejo nas neuspehi zapustiti obupane. In proletarijat ne bo obupal. To se bodo kmalu prepričali njegovi sovražniki, ki ne bodo živili dolgo časa sadov svojega protiproletarskega uspeha.

O poteku stavke bi morali seveda veliko pisati. Vendar bomo skušali povedati vse v kratkih besedah.

Stavka je bila razširjena na celo Julijsko pokrajino. Iz slovenskega dela dežele nismo še dobili nobenih vesti. Vendar vemo, da ne lažemo ako povemo, da je bila stavka, izvemši nekatere manj važne kraje, zares splosna.

V Trzinu so zapustili ladjedelnico, ko je bila napovedana splošna stavka, še oni delavci, ki so tekem stavke kovinarjev krumirili. Tam je uspela stavka dobro. Sploh se sme trditi, da je bila stavka v Furlaniji zelo dobro organizirana in, da niso pomagala tam nasilja fašistov popolnoma ničesar.

V Trstu so se vrgli delodajalci v družbi z državnimi oblastinami v vsi silo na delavstvo proti stavki. Organizirali so neki odbor, ki je dobil nalogo da išče krumirje za vse stroke delavstva. Posrečilo se mu ni veliko. Ulice so bile v temi povsod kjer ni elektrike. Par tramvajskih vozov je hodilo praznih po glavnejših ulicah ker se nihče ni upal vanje.

1. Delavec in kmet.
Kdor ne dela naj ne jel
(Sv. Pavel in ustava Ruske socialistične federativne republike, 18 člen.)

Takoimenovani ljudski prijatelji, narodnjaki in fašisti, liberalci in krščanski socialisti, vam pravijo, sodruzi kmetje, da je Komunistična stranka, samo stranka mestnih delavcev in kot taka proti kmetu.

Poglejmo sedaj, koliko je resnice na tem. Prvič, komunisti se borijo za osvobodjenje dela od kapitala. To pomeni, mi hočemo, da je vsakemu dovoljeno delati, ne da bi bil zato prisiljen plačevati še poseben davek. Zlasti vi kmetje — koloni veste prav dobro, kako nepravilno je, da mora oni ki nima polja prositi dovoljenje za delo od onega, ki ima več polja, kakor ga mora sam obdelati. In dovoljenje za delo se dobi le na ta način, ako siromak vež dela za bogatina kakor zase. V tem oziuru je siromak kmet enak siromaku mestnemu delavcu, lastnik tovarnice enak veleposesniku. — Človeška družba se ne razlikuje toliko po jeziku (kakor trdijo to narodnjaki), niti po veri (kakor trdijo klerikalci), niti po državah, ampak človeška družba se razlikuje in deli v razrede po bogastvu raznih slojev. Vsi bogataši, takoimenovano meščanstvo ali buržoazija t. j. kapitalisti vseh vet, vseh narodnosti in vseh strank izkoriščajo v najboljši slogi delo in znajo siromakov pa naj so Slovenci, Italijani ali Turki. Bogataš pije kri siromakega kmeta enako kakor kri mestnega delavca. Bogataši se pripravijo radi vere in jezika samo zato, ker hoče vsak od njih da čimveč pokrade. Oni zavajajo nas siromake vseh ver in narodnosti, da nas potem složno izkoriščajo, medtem ko se mi pripravamo. Zato se moramo vsi mi proletarci združiti v samo eno vojsko proti buržoaziji, naj si bomo katerokoli vere in narodnosti, delavci ali kmetje. Ves delavski narod se mora vzajemno spo-

remo danes z največjo muko. Ko bodo vsi ljudje koristni člani družbe in ko se bodo plodovi našega dela delili na vse, ne bo več lenob in brezdelnikov, troto in pijavk, nikdo ne bo mogel živeti na stroke drugih, in tudi nihče ne bo trpel pomanjkanja, niti se ne bo nihče lačen in raztrgan pretepal zato, da preživlja parasite — gospodo.

V tem smo mi reveži, delavci in kmetje ene misli in bojevali se bomo s vsemi silami vse dolje, dokler ne bomo zmagovali nad brezdelniki in pijavkami. Do zmage proletariata nad meščanstvom, do zmage komunistov nad kapitalisti.

Komunistična stranka siromašnih delavcev in kmetov hoče ustvariti enakost med ljudmi, hoče ustvariti družbo delavskega naroda, v katerem ne bo razredov, ne bogatašev, ne tlačiteljev. Je tu morda kaj proti kmetu? Da, to je naperjeno tudi proti kmetu, ali proti bogatemu kmetu, veleposesniku, kakor proti vsem drugim oduhom. Komunistična stranka ni stranka gospode, ampak stranka zavednega proletariata, ki se bori za pravice ubogih, delavcev in kmetov. Kakor že zgoraj povedano se družba po svojem bogastvu deli na razrede. Mi poznamo samo dva razreda: meščanskega (bogataškega) in proletarskega (siromašnega). Meščanstvo pije kri proletariata, a proletarijat se združuje v trdne vrste, da premeča meščanstvo, ter da se osvobodi izpod kapitalističnega jarma. Tu ne more biti pomirjenja, tu ne more biti nobenega prijateljskega sporazuma. Meščanstvo ne bo delalo, dokler ne bo prisiljeno. Buržoazija hoče živeti v razkošju na račun naših žuljev. Ona nas hoče s svojo državno silo, z uradniki, z častniki, z ministri in generali, z duhovniki in učitelji, s kupljenim časopisjem in kupljenimi vojski s fašisti v Italiji, s sokoli v Jugoslaviji, nasilno držati v suženjstvu. Proletarijat pa se mora složno združiti in z združenimi močmi vreti meščanstvo iz sedla. Proletarijat mora z železno pestjo razbiti in razsušiti vse meščanske državne ustanove, uradništvo in vojsko, cerkev (tudi cerkev, v kolikor stoji ona v službi države) in šolo.

Cemu se ljudje delijo na razrede? Razredi so vspostavljeni zato, da en razred more tlačiti drugega. Komu so potrebni razredi? Na vsak način ne nam tlačim, ampak našim tlačiteljem kapitalistom. Ni morda potem naravno, da se mi spuščamo v boj za življenje in smrt proti kapitalistom-meščanstvu, za osvobodjenje proletariata, za uničenje razredov, za obveznost dela za vse, za enakost vseh?

Hm, kako bomo vsi enaki? Tu so še vaši delodajalci in gospodarji, gostilničarji in trgovci, uradniki, učitelji in duhovniki, ki hočejo biti več modri kakor mi in ki hočejo vse ukiniti. Oni vam pravijo, da ljudje ne morejo biti nikdar enaki. Oni vam dokazujejo (dokazujejo pa nikdar ničesar!), da mora biti glava in rep, to je, da mora eden ukazovati, a drugi ubogati. Torej morajo biti gospodje in sužnji, morajo ostati razredi. Tako je bilo in tako bo.

Tudi mi smo toliko pametni kakor ti gospedje, kaj ne sodruzi, pa vemo da bodo vedno ljudje, ki bodo mirni pa razposajeni, molčeči in zgovorni, veseli in žalostni, mladi in stari itd. In ko hočemo mi enakost za vse, to ne pomeni, da hočemo imeti vse ljudi po enem vzorcu in merilu. Mi hočemo za vse ljudi enake dolžnosti in enake pravice. Mi hočemo, da opravlja vsak od nas v družbi ona dolžnosti in posele, za katere je sposoben toliko in toliko, je potrebno ter da imamo vsi pravico okoristiti se s plodovi izajemnega truda. To je naša enakost, sodruzi kmetje in delavci. In mi se bomo zanjo složno borili proti vsem pijavkam in oduhom. Mi bomo tudi zmagali.

Naprej sodruzi delavci in kmetje, v boj za osvobodjenje proletariata, za proletarsko revolucijo. Samo v teškem boju, rama pri rami, se bosta delavec in kmet osvobodila od tlačiteljev. Samo tako postancmo gospodarji dela svojih rok! Naprej!

razumeti za boj proti pijavkam. Le tako se osvobodimo troto, ki posrkajo najboljše kar pridelata kmet in delavec.

Revolucionarni proletarijat se imenuje ravno oni siromašni delavci in kmetje, ki hočejo na svojem životu trpeti troto in pijavk. To so torej komunisti, ki hočejo uvesti obveznost dela za vse. To pomeni, da hočejo komunisti tvoriti zakon, po katerem delaj vsak, kdor in koliko je sposoben. Je-li tu kaj proti kmetu. Mienda ničesar! Vsaki, delavec in kmet je prisiljen, da dela kakor živina. Zato pa ne dobi niti toliko, da bi se mogel dostojno preživljati. Zakaj vse to? Zato, da bogataši manje delajo, da mnogi od njih nič ne delajo, medtem ko lahko po svoji volji uživajo in razsipajo vrednosti delavskega in kmetovega dela. Kakor vidimo je obveznost dela za vse potrebna revežem, da jim olajša njihovo življenje. Ko bodo vsi ljudje delali tedaj bomo mi opravili lažje svoje delo in naredili še več nego mo-

remo danes z največjo muko. Ko bodo vsi ljudje koristni člani družbe in ko se bodo plodovi našega dela delili na vse, ne bo več lenob in brezdelnikov, troto in pijavk, nikdo ne bo mogel živeti na stroke drugih, in tudi nihče ne bo trpel pomanjkanja, niti se ne bo nihče lačen in raztrgan pretepal zato, da preživlja parasite — gospodo.

V tem smo mi reveži, delavci in kmetje ene misli in bojevali se bomo s vsemi silami vse dolje, dokler ne bomo zmagovali nad brezdelniki in pijavkami. Do zmage proletariata nad meščanstvom, do zmage komunistov nad kapitalisti.

Komunistična stranka siromašnih delavcev in kmetov hoče ustvariti enakost med ljudmi, hoče ustvariti družbo delavskega naroda, v katerem ne bo razredov, ne bogatašev, ne tlačiteljev. Je tu morda kaj proti kmetu? Da, to je naperjeno tudi proti kmetu, ali proti bogatemu kmetu, veleposesniku, kakor proti vsem drugim oduhom. Komunistična stranka ni stranka gospode, ampak stranka zavednega proletariata, ki se bori za pravice ubogih, delavcev in kmetov. Kakor že zgoraj povedano se družba po svojem bogastvu deli na razrede. Mi poznamo samo dva razreda: meščanskega (bogataškega) in proletarskega (siromašnega). Meščanstvo pije kri proletariata, a proletarijat se združuje v trdne vrste, da premeča meščanstvo, ter da se osvobodi izpod kapitalističnega jarma. Tu ne more biti pomirjenja, tu ne more biti nobenega prijateljskega sporazuma. Meščanstvo ne bo delalo, dokler ne bo prisiljeno. Buržoazija hoče živeti v razkošju na račun naših žuljev. Ona nas hoče s svojo državno silo, z uradniki, z častniki, z ministri in generali, z duhovniki in učitelji, s kupljenim časopisjem in kupljenimi vojski s fašisti v Italiji, s sokoli v Jugoslaviji, nasilno držati v suženjstvu. Proletarijat pa se mora složno združiti in z združenimi močmi vreti meščanstvo iz sedla. Proletarijat mora z železno pestjo razbiti in razsušiti vse meščanske državne ustanove, uradništvo in vojsko, cerkev (tudi cerkev, v kolikor stoji ona v službi države) in šolo.

Cemu se ljudje delijo na razrede? Razredi so vspostavljeni zato, da en razred more tlačiti drugega. Komu so potrebni razredi? Na vsak način ne nam tlačim, ampak našim tlačiteljem kapitalistom. Ni morda potem naravno, da se mi spuščamo v boj za življenje in smrt proti kapitalistom-meščanstvu, za osvobodjenje proletariata, za uničenje razredov, za obveznost dela za vse, za enakost vseh?

Hm, kako bomo vsi enaki? Tu so še vaši delodajalci in gospodarji, gostilničarji in trgovci, uradniki, učitelji in duhovniki, ki hočejo biti več modri kakor mi in ki hočejo vse ukiniti. Oni vam pravijo, da ljudje ne morejo biti nikdar enaki. Oni vam dokazujejo (dokazujejo pa nikdar ničesar!), da mora biti glava in rep, to je, da mora eden ukazovati, a drugi ubogati. Torej morajo biti gospodje in sužnji, morajo ostati razredi. Tako je bilo in tako bo.

Tudi mi smo toliko pametni kakor ti gospedje, kaj ne sodruzi, pa vemo da bodo vedno ljudje, ki bodo mirni pa razposajeni, molčeči in zgovorni, veseli in žalostni, mladi in stari itd. In ko hočemo mi enakost za vse, to ne pomeni, da hočemo imeti vse ljudi po enem vzorcu in merilu. Mi hočemo za vse ljudi enake dolžnosti in enake pravice. Mi hočemo, da opravlja vsak od nas v družbi ona dolžnosti in posele, za katere je sposoben toliko in toliko, je potrebno ter da imamo vsi pravico okoristiti se s plodovi izajemnega truda. To je naša enakost, sodruzi kmetje in delavci. In mi se bomo zanjo složno borili proti vsem pijavkam in oduhom. Mi bomo tudi zmagali.

Naprej sodruzi delavci in kmetje, v boj za osvobodjenje proletariata, za proletarsko revolucijo. Samo v teškem boju, rama pri rami, se bosta delavec in kmet osvobodila od tlačiteljev. Samo tako postancmo gospodarji dela svojih rok! Naprej!

Tudi mi smo toliko pametni kakor ti gospedje, kaj ne sodruzi, pa vemo da bodo vedno ljudje, ki bodo mirni pa razposajeni, molčeči in zgovorni, veseli in žalostni, mladi in stari itd. In ko hočemo mi enakost za vse, to ne pomeni, da hočemo imeti vse ljudi po enem vzorcu in merilu. Mi hočemo za vse ljudi enake dolžnosti in enake pravice. Mi hočemo, da opravlja vsak od nas v družbi ona dolžnosti in posele, za katere je sposoben toliko in toliko, je potrebno ter da imamo vsi pravico okoristiti se s plodovi izajemnega truda. To je naša enakost, sodruzi kmetje in delavci. In mi se bomo zanjo složno borili proti vsem pijavkam in oduhom. Mi bomo tudi zmagali.

Naprej sodruzi delavci in kmetje, v boj za osvobodjenje proletariata, za proletarsko revolucijo. Samo v teškem boju, rama pri rami, se bosta delavec in kmet osvobodila od tlačiteljev. Samo tako postancmo gospodarji dela svojih rok! Naprej!

Tudi mi smo toliko pametni kakor ti gospedje, kaj ne sodruzi, pa vemo da bodo vedno ljudje, ki bodo mirni pa razposajeni, molčeči in zgovorni, veseli in žalostni, mladi in stari itd. In ko hočemo mi enakost za vse, to ne pomeni, da hočemo imeti vse ljudi po enem vzorcu in merilu. Mi hočemo za vse ljudi enake dolžnosti in enake pravice. Mi hočemo, da opravlja vsak od nas v družbi ona dolžnosti in posele, za katere je sposoben toliko in toliko, je potrebno ter da imamo vsi pravico okoristiti se s plodovi izajemnega truda. To je naša enakost, sodruzi kmetje in delavci. In mi se bomo zanjo složno borili proti vsem pijavkam in oduhom. Mi bomo tudi zmagali.

Naprej sodruzi delavci in kmetje, v boj za osvobodjenje proletariata, za proletarsko revolucijo. Samo v teškem boju, rama pri rami, se bosta delavec in kmet osvobodila od tlačiteljev. Samo tako postancmo gospodarji dela svojih rok! Naprej!

Tudi mi smo toliko pametni kakor ti gospedje, kaj ne sodruzi, pa vemo da bodo vedno ljudje, ki bodo mirni pa razposajeni, molčeči in zgovorni, veseli in žalostni, mladi in stari itd. In ko hočemo mi enakost za vse, to ne pomeni, da hočemo imeti vse ljudi po enem vzorcu in merilu. Mi hočemo za vse ljudi enake dolžnosti in enake pravice. Mi hočemo, da opravlja vsak od nas v družbi ona dolžnosti in posele, za katere je sposoben toliko in toliko, je potrebno ter da imamo vsi pravico okoristiti se s plodovi izajemnega truda. To je naša enakost, sodruzi kmetje in delavci. In mi se bomo zanjo složno borili proti vsem pijavkam in oduhom. Mi bomo tudi zmagali.

Naprej sodruzi delavci in kmetje, v boj za osvobodjenje proletariata, za proletarsko revolucijo. Samo v teškem boju, rama pri rami, se bosta delavec in kmet osvobodila od tlačiteljev. Samo tako postancmo gospodarji dela svojih rok! Naprej!

Tudi mi smo toliko pametni kakor ti gospedje, kaj ne sodruzi, pa vemo da bodo vedno ljudje, ki bodo mirni pa razposajeni, molčeči in zgovorni, veseli in žalostni, mladi in stari itd. In ko hočemo mi enakost za vse, to ne pomeni, da hočemo imeti vse ljudi po enem vzorcu in merilu. Mi hočemo za vse ljudi enake dolžnosti in enake pravice. Mi hočemo, da opravlja vsak od nas v družbi ona dolžnosti in posele, za katere je sposoben toliko in toliko, je potrebno ter da imamo vsi pravico okoristiti se s plodovi izajemnega truda. To je naša enakost, sodruzi kmetje in delavci. In mi se bomo zanjo složno borili proti vsem pijavkam in oduhom. Mi bomo tudi zmagali.

Naprej sodruzi delavci in kmetje, v boj za osvobodjenje proletariata, za proletarsko revolucijo. Samo v teškem boju, rama pri rami, se bosta delavec in kmet osvobodila od tlačiteljev. Samo tako postancmo gospodarji dela svojih rok! Naprej!

Tudi mi smo toliko pametni kakor ti gospedje, kaj ne sodruzi, pa vemo da bodo vedno ljudje, ki bodo mirni pa razposajeni, molčeči in zgovorni, veseli in žalostni, mladi in stari itd. In ko hočemo mi enakost za vse, to ne pomeni, da hočemo imeti vse ljudi po enem vzorcu in merilu. Mi hočemo za vse ljudi enake dolžnosti in enake pravice. Mi hočemo, da opravlja vsak od nas v družbi ona dolžnosti in posele, za katere je sposoben toliko in toliko, je potrebno ter da imamo vsi pravico okoristiti se s plodovi izajemnega truda. To je naša enakost, sodruzi kmetje in delavci. In mi se bomo zanjo složno borili proti vsem pijavkam in oduhom. Mi bomo tudi zmagali.

Ersilia Tlustos

Pred dvema tedni je zadela tržaški proletarijat dvojna zguba. Zgubil je dva izmed najboljših svojih bojevnikov. In oba po usodopolnem naključju. Istega dne, ko se je komunistični proletarijat v Reki za vedno poslovil od sodr. Seasara, istega dne zvečer se je v Trstu raznesla novica, da je smrtno ponorečilo Ersilia Tlustos, in Delo se spominja danes bovesne, ki je bila komaj znana njim, za katere je stala v bojni črti. Spominjamo se danes ene naših najupolnejših in najlepših žensk, ki nas je zapustila že v zgodnji mladosti.

V četrtki 17. pr. m. zvečer so začeli sodruzi, ki so se nahajali v tržaški Delavski zbornici na hodniku prvega nadstropja strel iz sobe, kjer je sedež Skupine komunističnih žen. Ko so sodruzi vstopili v sobo so videli na tleh ležati v nezavesti sodr. Tlustos, ki je bila tajnica Ženske komunistične skupine. 19letno študentkinjo. Sodruzi so jo odnesli v bolnišnico, kjer je kmalu potem izdihnila. — V sled neprevidne manipulacije z revolvarjem ali s poskusom samomora je sodr. Tlustos izstrelila strel, ki jo je smrtno zadel v vrat.

Njeno truplo so mladi komunisti prenesli v zeleno dvorano Delavske zbornice, v kateri je bil napravljen mrtvaški oder. V dvorani, v kateri odmeva zvečer navadno trda govornica zborujočih proletarcev, kjer so se vršili mnogobrojni sestanki komun. mladine, katerih se je udeleževala tudi sodr. Tlustos, v tej dvorani je zavladala nenavadna tišina. Steno so bile zastite z rdečimi zastavami delavskih organizacij. Na mrtvaškem odru je ležala ona, ki se je v tej dvorani še pred kratkim razgovarjala z nami o organizaciji mladine, o boju in akciji. Sodr. Tlustos je bila danes mirna in vsa bleda v obraz. Mimo so stale okoli nje rdeče straže. Rdeča zastava Bruna Taboča za njenim zgajem je stala nepremično. Cela dva dneva in dve noči so prihajale ni ni nstete množice delavcev in delavk, da se ji oddolžijo. In ko je prišla njena mati med presunljivim drhtenjem proletarskih žen, da jo vidi še enkrat, se je zdelo, kakor da bi ne bila niti mrtva. Ampak samo mirna in molčeča, neizprosnja napram živim. Ker resnično nič ne more umreti.

Sledečo nedeljo zjutraj se je vršil pogreb, kakršnega že dolgo ni videl tržaški proletarijat. Za zastopniki delavskih organ. so stopali oddečki komun. mladine. Sledili so neštevilni venci z rdečimi trakovi. V sredi v delavsko zastavo zavita krsta, katero so nosili komunistični študenti. Za krsto je šla nepregledna množica delavcev in delavk. Na pokopališču so sprejeli sodr. Tlustos zadnji pozdrav stiri zastopniki proletariata.

Ersilia Tlustos je bila gimnazistka. Obiskovala je VIII. razred ženskega liceja. Februarja 1920. l. ko je pešičica dijakov in dijakinj prišla v tržaško Delavsko zbornico, da se sama vzgoji v dobre proletarske bojevnice ter da po svojih sposobnostih pomaga delavskemu gibanju, je bila med prvimi in najožrtovalejšimi udi mladinske organizacije. V ženski skupini je zavzemala vodilno mesto.

Sodr. Tlustos je spominjala na one ruske in poljske študentkinje, ki so že v zarji spoznavanja zaslutile, da je njih mesto med bojujočimi se delavskim razredom, v vrstah revolucionarnega proletariata. In res je bila Tlustos poljskega pokolenja. Delala in bojevala se je pa v vrstah mladega proletariata Italije. In nikdar ni kazala domotožja 'po slavni zgodovini svojih potomcev. — Ko sem videl njo v organizaciji, kamor so prišle tudi že prve gruče slovenske delavske mladine, iskriče kažipota in opore, mi je nehote uhajala misel na vso ono mlado slovo. Intelektne, ki se vedno ne more najti poti med najbolj živi t. j. bojujoči se del naroda, med revol. proletariati.

Ersilia Tlustos je našla to pot že v svoji zgodnji mladosti zato se je spominjamo tu v imenu onih tisočev, za katere je delala, ne da bi bila od njih poznana.

Domače vesti.

Dopisnikom in sodružnikom!
Pišite s črnolom in le na eno stran papirja. Pišite čedno, razločno, čitljivo! Nečedne rokopise bomo vrgli v koš!

USLUŽEENCI DELAVSKIG ZADRUŽ NA DEŽELI!

V svrhu osredotočenja komunističnega gibanja med uslužbenci Delavskih združ, pozivljamo vse tovariše člane in simpatizante Komunistične stranke, ki so pristopili Internacionali rdečih sindikatov v Moskvi, da sporočijo svoj pristop ustanovljeni Komunistični skupini uslužbencev Delavskih združ v Trstu.

Naslov: Direktorij Komunistične skupine uslužbencev Delavskih združ. — Delavska zbornica, Trst.

Ljudsko štetje. Te dni se je pričelo v Jul. Benečiji štetje prebivalstva. Vlada in njeni organi so tozadevno izdali razne dekrete, odredbe itd., za praktično pripravo in za poduk prebivalstva pa niso skoraj ničesar poskrbeli. Proletarijat te pokrajine, slovenski in italijanski naj le izpolni vpisovalne pole, ko mora že storiti to državljansko dolžnost. Vedeti pa mora, da so tudi taki državljanski čini, kakor je ljudsko štetje; statistično delo itd. pripuščeni meščanski državnim oblastim, da jih zlorablja ne samo za svoje nacionalistične ampak tudi za zgolj kapitalistične namene.

IZREDNI DEŽELNI KONGRES.

Vsled splošne stavke, ki je onemogočila pripravljala dela, se deželni kongres prelaga na nedeljo 18. decembra.

VSEM KOM. SEKCIJAM!

Glasom strankinega statula morajo Komunistične sekcije dvakrat v letu sidičati svoje občne zbere. Storie to sedaj, da uredite organizacijske zadeve in da zavzamete stališče z ozirom na predstojeci izredni deželni kongres Komunistične zveze Julijske Benečije. Poročajte o izidu svojega občnega zbora uradništvu «Dela».

Ljudski oder

Letošnja izdavanja Soc. matice

Vsebinska Komunističnega koledarja. Socialna matica Ljudskega odra izda letos Komunistični koledar s sledeco vsebino: Koledar za navadno leto 1922. in praktični zapiski. Politično znanstveni del: I. Pogovor pod lipo (Domača politika). — II. Proletarske internacionale: 1. Prva internacionala; 2. Druga internacionala; 3. Tretja internacionala; a) I. kongres, b) II. kongres, c) III. kongres (vsi važnejši sklepi teh kongresov); 4. Internacionalna komunistična mladine. — III. O sindikatih (strokovnih organizacijah): a) Postanek sindikata, b) Sindikati v dobi mirnega razvoja kapitalizma, c) Naloge sindikatov v revoluciji, d) Sindikati v Italiji, e) Boj Moskve proti Amsterdamu. — IV. O sovetih: I. (Zgodovina tvorniških sovetov), II. (Razvoj sovetov v politične, upravne in sodne oblasti), III. (Kdaj se ustanovljajo soveti). — V. Politični pregled: a) Razvoj komunistične stranke v Italiji, b) Razvoj komunistične stranke v Jugoslaviji, c) Po drugih državah. — VI. O la in vzgoja mladine v sovetški Rusiji; — VII. O združništvu: a) Pojava združništva, b) Komunizem zadruga, c) Produktivne zadruga, d) Poljedelske zadruga. — VIII. Ljudski oder. — C. Praktični del: IX. Umetna gnojila. — Poleg tega koledarja bodo izšli v tem izdanju še: Leninovi govori in en izviren (domać) socialen roman. Vse tri knjige, ki bodo izšle zaporedno, bodo obsegale po okr. 200 strani 8° in bodo stale skupno v predplačilu 10. L. Naročajo se na deželi pri zapnikih Ljudskega odra in kjer istih ni, se je obrniti naravnost do Socialne matice, Trst, Via Gatteri 36, III.

Podružnica L. O. v Solkanu opozarja vse svoje člane in članice, da čimprej vrnejo izpos

Kaj nam pišejo zavedni delavci in kmetje Julijske Benečije

Svobodni glasovi proletariata

SOLKAN.

Tudi solkanski proletarijat pozdravlja tebe «Delo», klic rdečega leva, vstalo iz ruševin in pepela reakcije, ki je računala, da boš zaplo vedno spajane in da boš za vedno zakopano petindvajset kilometrov pod zemljo. Ali zmotila se je gospoda, in zmotila se je plačana družal. «Delo» glasilo sužnjev, glasilo slovenskega mednarodnega delavstva, je po dolgem času vstalo kot bičani Krist, sijajnejše, čistejše in bolj rdeče kot je bilo prej.

Teško smo ga pričakovali in iz srca zaželeli ga imeti še enkrat v svoji sredi. A zdaj, ko vzhaja kot zarja daljnih ciljev, kot biser ideje komunizma, ti kličemo iz čistih grl: Naprej, naprej, naprej zastava prihodnje slave! Naprej, simbol tlačanih in izkoriščanih!

Nadejamo se in upamo, da boš ti «Delo», branik naših pravic, zamoglo vsiciti na marsikatero, do danes še nerodovito polje, seme komunizma, da boš marsikatero srce, ki bje za svobodo in enakopravnost nacionalističnih kričarjev, potegnilo v pravi tok komunističnega mednarodnega prepričanja.

Da boš prišlo v najbolj zavedno delavsko hišo in tudi v najbolj skromno siromašno kočjo in tam izlivalo iz svete skodele čisti nam pravice in razgnalo puke blodnje zapeljanih delavskih src, po praznih umobolnih glavah takozvane narodne inteligence, katera ima narod v žepu.

Tebi solkanska mladina, ki si še v okrilju narodnih šeparjev in frakarjev, ki siv letih cvetoče mladosti kot jaz sam, stopi — ti kličem — junsko na noge in povej svojim vržnikom kate-ri ti pojejo narodni Tedum; povej odločno tej gospodi v obraz, da nočeš več po poti njihovih kazipotov, da nočeš več poslušati njihovih publih fraz, temveč pravo čisto idejo, pravi klic svetovnega proletariata pod ognjeno rdečo mednarodno zastavo.

A ne le mladini, tudi tebi odrasla solkanska delavska raja, tudi v vaša srca naj zarja komunizma zšije in vas opogumi. Za osvobodjenje izpod suženjstva in krutega jeroštva, da bodo nekdanji vaši otroci svobodno zrli v lice domovini-človečanstvu.

Nadajte ti kmet, ki orješ in seješ, se družno z volom potiš, ti ki s trudom in žulji svojih lastnih rok, ustvarjaš vse, kar pa brezdelna in lenobna gospoda, požre, ti, ki vstajaš ob zori na delo, v mraku pa se vračaš truden in upehan med svoje domače, tudi v tvoje borno srca naj zarja komunizma zasije in vas da boš nekdanji svobodno oral, sejal in užival prost, brez onih, ki se boje evan-gelija sv. Pavla: «Kdor ne dela, naj ne jeli».

Trpinom zemlja vam na veke po stari pravdi spada vsa!

Hajd v boj, s praporom razvitim, naj stara pravda obvelja!

Mladi komunist.

STEVĀRAN.

Teško mi je, ko sem prisiljen prijati za pero, da naznam slovenskim delavcem in kmetom podružnice naravnost samотно neznačajnost nekaterih bivših članov Ljudskega odra, ki so bili na zadnjem sestanku podružnice izključeni iz društva. Naj si ne mislijo prizadevati, da se nam toži po njih. Ker bolje bi bilo, da ne bi nikdar prestopili prag Ljudskega odra. Ker so več slabega naredili, nego dobrega. Kaj je bilo temu vzrok? Po moji sodbi: bližnje občinske volitve! (Oh! — Ured.) In pa bojaznost, da ne padejo v nemilost pri svojih delodajalcih. — Omeniti moram, da je par članov izstopilo pod pritiskom starišev in sorodnikov. Nismo proti temu, da takile izstopijo, ali grdo je od onega, ki še druge sili, da izstopijo. Stem mislijo društvo uničiti. A naj si vsakdo, ki hoče na tem polju kaj doseči, zapomni, da se bo še kesal. In bridko se motijo vsi oni, ki mislijo imeti uspeh. Tudi če nas ostane še manj v podružnici, naj se prizadevi nikar ne veselijo preveč.

Slišali smo, na kakšen način se nekdanji člani izgovarjajo, zakaj so izstopili. O ne bratci, mi dobro vemo, kje vas čevčev. Za danes dovolji, vidimo se morda zopet v prihodnji štev. Dela.

Vam pa bratje in sestre, ki ste ostali zvesti podružnici, kličem: naprej, dokončne zmagave revnega in teptanega ljudstva. Zrtvujte se, za kulturno povzdigo slovenskega proletariata Julijske Benečije.

S ponosom lahko pogledamo nazaj, s pogumom gledamo naprej, v bodočnost, ki bo naša in samo naša!

BOVEC.

Nas trg raste na novih stavnah dan za dan. In krati se v vsej drugi luči. Ljudje upajo pri vsaj drugo leto iz barak. Da se rešijo teh nadležnih sten in ter, da jim vsaj pridelki ne zmrznejo. A naša vlada, vsa čast ji, nam pridno trga naše konkordate! Tisti izmen, ki kontrolira, naj ne misli, da se morajo sedaj napraviti stare hiše! Vadi kličemo, da naj ostane moč beseda! In naj se ne premissja vsakih osem dni. Vedeli so in niso vprašali ob izbruhu vojne, če gavo je to in drugo. Razrušilo se je vse, delavci in kmeti! Podrtje so nam pustili! Ni niso vprašali: od koga je in ali se sme vzeti. A sedaj! Se pomisljajo in pomisljajo, kako bi mogli delavca in kmeta v mižerijo spraviti! Samo da bomo vaši sužnji! Veste kaj, pravite da takih hiš nismo imeli! Pustiti ste jih mogli, mi ne bi od vas zahtevali ničesar in ne zahtevamo tudi sedaj ničesar, kot to kar je naše. Ne bi želeli vaših novih hiš, ne vaših lri! Dajte nam naše stvari nazaj! In prav nič drugega! Za nas nimate denarja za revežel! Za vsakih osem dni praznovati svetovno morijo inatet Skrbite s tistim denarjem, ki ga vržete v zrak! Skrbite za vdove in sirote. Invalidov se ne spominjate? Vpostavite naše kraje kot so bili in pripravite blagoslanje in vse vam bo vplilo: vival! Brez vaših zastav in slavnosti! Pa to vam ni mar! Vi popijete za sponzo vdov sirot itd. eno steklenico žampanca! A drugi, na katere zdravje nujete in se veselite, umirajo gladi in

trpe mraz! Raztrgani in razdrapani! Ali ti vas ne briga! Ljubši vam je da poginejo! A enkrat bo tudi mera polna!

Sodrug delavci in kmetje bovske okolice! Vi, ki veste kaj je proletarijat pretrpel v tej svetovni moriji, vas kličemo zbudite se že enkrat! Ali ne vidite orjaškega boja vaših sodrugov po mestih Julijske Benečije! Stopimo torej vsi v eno močno vrsto, ki jo ne bode moč porušiti! Če se mi delavci in kmetje združimo tudi peklenki duh nas ne premeja. Odbornike in zaupnike naše opozarjamo, da se vendar zbudite iz spanja v krajih kot Česota, Pluzna, in drugih, da se vendar zbudite stari čuti! Vi veste, da sede povsod naši občinski zastopniki na stolčkih pa ne po njih zaslugi ampak po zaslugi vojne! Storite torej svojo dolžnost in pomelite pri prihodnjih volitvah s to staro šarol! Ker drugače jo ne moremo imenovati. Preč z žepnimi narcidjaki, preč z delavskimi ljubitelji! Kmet postavi zastopnika kmeta in delavec delavca! Ne, kramarja, ki ne plača niti ficka davka! Plačate ga vi delavci in kmetje! — Torej glavjo po koncu, ne z upoginjenim hrbtom okoli lazit! Vi do zadnjega potegnete se za pravo delavsko stranko, ki je naša! Ne, lista ki jo vodijo trgovci in gostilničarji! Ko bomo stali vsi v eni vrsti bo zmagala naša! In ne Ščekova!

Zivela internacionala! Zivela sovjetska republika!

Komunisti.

PODGORA.

Ker smo že v predzadnji štev. «Delo» dne 11. t. m. podali jasno sliko o zavedni konsumnega društva glede društvene prostora, se hočemo danes spustiti na vevlačno vprašanje: Kam naj se naslanja konsumno društvo? Gotovo da dopis ne bo kaj všeč sedanjim odgovornim faktorjem konsumnega društva; toda kot dopisniku «Delo» mi je po podgorskem proletariatu poverjeno, da zasledujem vsako vprašanje, ki zanima naš proletarijat. Večina starega odbora je zato, da postane konsumno društvo avtonomno kot je bilo pred vojno.

Mi pa, ki zasledujemo sumljivo politiko teh mandatarijev, bomo vedno vstrajali pri svojem stremeljenju, ki gre za tem, da postani konsumno društvo podružnica Delavskih zadrug Julijske Benečije. One sodrugi pa, ki so v odboru v manjšini pozivamo, da zahtevajo pri vsaki seji to kar smo dovolj jasno povedali, in da o vsakem sklepu sprejmem na sebah, ki bi bil v škodo podgorskemu proletariatu, obvestijo nas, da bodo delavci vedeli kakšna je ona tih in skrita politika članov odbora. Mi, ki smo takoj ob pričetku ponovnega izhajanja Dela povedali javnosti dovolj jasno to kar smo morali povedati, bomo tudi za naprej zasledovali obnašanje teh elementov in vsako najmanjšo stvar sporočili podgorskemu proletariatu, da bo slednji enkrat za vselej obračunal z onimi, ki bi pod krinko komunizma radi zlezli na to mesto v vodstvu konsumnega društva.

KOMEN.

Pri nas se je zgodil slučaj, ki je res vreden, da ga zapišemo. Med in po vojni smo se navadili na marsikaj, toda da lažejo civilni komisarji kar v obraz tudi tam, kjer ni tega prav nič potreba, to je najmanj zanimivo. Naš sodr. Vrabc je sklical tu šod Stavbinske zadruge, da pojasni njenim članom gotove zadruge in njene zadeve. Pojavi se namestu karabinjski brigadir in naznani sodr. Vrabc, da ima nalogo, da ga aretiraj. Ker Vrabc tega ni mogel verjeti, je izjavil službujočemu brigadirju, da se sicer ne upira, ali da ga prosi, da ga spremlj h komisarju v Sežano, da se osebno prepriča o pravičnosti tega naloga. Uvidelni brigadir, ki sam ni mogel razumeti tega nemisla, je res dovolil Vrabcu, da gre k civilnemu komisarju v Sežano. Komisar se je začudil Vrabcem vprašujoč in ga prav prijazno odsvolil, zagotavljajoč, da on ni izdal nikakega naloga za njegovo aretacijo. Ko pa se je Vrabc vrnil v Komen, mu je pokazal brigadir pismen nalog s komisarjevim podpisom in ga aretiraj.

Sežanski politični komisar je veljal za boljšega in poštenjšega od drugih. Komentarja ni potreba.

NABREZINA.

Dne 17. t. m. se je vršil šod Sekcije stavbinskih delavcev. Vršil se je med Nabrezino in Sesljanom, torej v središču tukajšnjega delavskega gibanja. Shoda so se na sploh udeležili vsi delavci, razen nekaterih, ki se morejo pri nas imenovati res bele vrane. Tile delavci se shoda niso udeležili zato, ker niso plačali prispevke za Delavsko zbornico v Trstu. — Na shodu je bilo prisotnih kakih 200 delavcev.

Predsednik Bolniške blagajne v Nabrezini Marica je prečital in predlagal tržiško tarifo za Bolniško blagajno, ki se je tudi sprejela.

Nato je sodr. Colja poročal o delovanju Delavske zbornice. Nekateri delavci očitajo vodstvu organizacije, da je vedno isto ter da ravna slabo s premoženjem organizacije.

Sedanje vodstvo pa lahko vsakdas in vsakemu pokaže natančne račune. Zato ni poudarja, da bi se delavstvo vzmernjalo. Kdor dvomi o poštenosti vodstva organizacije, naj se sam prepriča o stanju blagajne. Proti zahrbtnim obrekovalcem pa se bo strogi postopalo.

Sodr. Colja je opozoril vse tiste delavce, ki so zaostali s plačevanjem v Delavsko zbornico, da poravnajo računa, ker je to njih sveta dolžnost. Vsak delavec mora plačevati organizaciji; drugače nima nobenih pravic in je predan na milost in nemilost gospodarju, ker se nihče ne potegne zanj. — Opozorilo se je obenem nekatere delavce — klesarje, ki delajo na akord pri Stavbinski zadrugi, in sicer pri podružnici v Komnu, da je akordno delo zabranjeno. Naša kolektivna delovna pogodba pravi takole:

Akordno delo je fakultativno, to se pravi, da delodajalci ne smejo vsiljevati dela na akord. Delžnost stavbinskih delavcev pa je, da ne vzamejo takega dela. Akordno delo je za delavca v vsakem oziru škodljivo, za delodajalce pa koristno. — Končno je sodr. Marica raztolmačil to še v italijanskem jeziku. Povdarjal je razliko med sedanjimi delavskimi razmerami in onimi v prošlosti. Danes je veliko pomanjkanje dela. Delavec, ki dela na akord odjeda kruh drugim delavcem, ki se vsled tega brezposelni.

To mora zadostovati za omenjene delavce. Ako nadaljuje jih bomo po vsej pravici imenovali krimirje. In kot s takimi bomo tudi postopali.

CERNICE.

«Delo» kličemo: Dobro došlo si med nas, med nas uboge trpine, kmete in delavce. Minulo je mnogo časa, od kar te ni bilo med nami. Oh dobro vemo, kam si bilo nam zginito. Reka plačanih hlapcev buržoazije, te je bila uničila. Ali ti «Delo» vstalo si spel, spet te vidimo med nami, sužnji meščanstva.

Dobro vemo, da mnogi iz naše občine ti želijo propast. Zažgali bi te, unčili bi te, ako bi le mogli, samo da bi javnost ne izvedela, o njih slabih namelih in načrtih. Nig a moza v naši občini, ki bi gledal za dobrobit občinarjev. Tu vidiš same egoiste, samo take, ki želijo imeti od tebe, kmet in delavec, koristi; častihlepni so. Oni radi vidijo, da s jim ti ubogi kmet in delavec odkriješ, da jih prosiš za vsako malenkost, da se ti potem postavijo pred te na dolgo in široko, in se ti potolčejo po prsih: mi utlačani. Nobenega koraka ne bodo naredili, ne da bi ne slano zaračunali svoje pot. Potem se ti bodo še tožili, da saj ni ko zbuga, biti podžupan, starešina itd. V resnici pa imajo škarje in blago oni v rokah, odrežejo ti kolikor hočejo, urežejo si kolikor hočejo. Tu vidiš kmet in ti delavcev, da si suženj teh buržoaznih hlapcev, da si hlapec hlapcev.

Bližajo se občinske volitve. Tu imaš čas, kmet in delavec, da si postaviš tiste može, ki bodo gledali za korist občine, za tvojo korist. Ne voli tiste, ki se ti usiljujejo, ki se ti hvalijo, da oni bodo delali za tvojo korist. Ne, tiste ne voli, ker tisti imajo sami korist biti izvoljeni. Oni vedo zakaj se ti usiljujejo. Mičijo jih škarje in platno. Zato izberi si dobre, strogo poštene tudi če so revnega stanu, ker le taki bodo koristili. Za danes zadostuje, drugi kaj več, drago nam Delo. Iz naše občine bo zvedelo o vsakem koraku buržoaznih hlapcev.

Oko komuniste v črniški občini.

BREG.

Veseli nas, da nam je po tolikem času dana prilika, da se zopet oglasimo v našem glasilu; saj prej nismo mogli, ker «Delo» po požigu tiskarne ni več izhajalo.

Drago «Delo!» Teško smo te pogrešali, posebno ob času državnooborskih volitev. «Edinost» je izrabila to priliko in narodnjakarski orel je razprostri svoje peroti nad celim Bregom.

Nas, čeravno malo po številu, a kakor skala trdih po značaju in prepričanju, nas je ta narodnjakarska umazana propaganda bolela a pomagati si nismo mogli, ker nismo imeli svojega glasila.

A danes, ko razpolagamo s svojim strankinim glasilom je drugače: danes se vam postavimo lahko v bran.

Zato, drago nam «Delo», mi te prav srčno pozdravljamo in kličemo: «dobro nam došlo!» V času volitev ste bili vi gospoda narodnjakarski jako nasilni.

Na dan volitev rano navse zgodaj, ko se nismo vstali, ste bili že v tratih z glasovnicami in puščali vsakemu volilcu svojo glasovnico z »lipovo vejico« — neglede na prepričanje volilca.

In kakor da tega ni bilo še dosti, ste pred voličem vsiljevali svoje cme glasovnice. Oseboje volilne komisije, ki bi morale biti nepristransko, je bilo celo — tako predržno, da je pred volilno žuro izpraševalo volilce, je-li imajo glasovnice z »lipovo vejico«.

Javljeno je bilo, da bodo volilcem na razpolago v sobotah v volilni dvorani glasovnice vseh volilnih strank. To je vseh naših sodrugov prevarilo, da si niso svetočasto preskrbeli strankine glasovnice, a prišedši v sobico, so bili razočarani: v sobici ni bilo niti ene glasovnice od nobene stranke.

Na ta način so bili oni, ki so se že nahajali pred to komisijo prisiljeni oddati prazno kuverto — dočim so se drugi, ki so bili o tem obveščeni vzdržali volitev. Sodrug urednik! Mari mislite, da so bili ti narodnjakarski vsiljivci spodnje, ki niso odvisni od nikogar? O, kaj še! Bili so ubogi — kmetije in sirmočni trpini tvorniški delavci, ki bi se mogli z nami rama ob rami boriti proti neusmiljenemu in grazeživemu buržuju, a so v resnici — Bog jim odpusti, ker ne vedo kaj delajo — fanatični nacionalci — «Edinjasi».

Bravil! Le tako naprej, bomo prišli prej do svojega cilja. Med najnaprednejše vasi v Bregu spadajo v zadnjem času sodeč po poročilih v «Edinosti» Boršt in Ricmanje. Ricmanje, ker je priredilo pevsko društvo «Slavec» — boljše in primernejše rečeno «Slabotno» dr. — veselico s polovico dobička v prid istrskim žrtvam in polovico za spopolnitev društvene knjižnice in za močenje društvenih žejnih želodec, a Boršt zato, ker so Borštani raje opustili prireditve tradicionalne «šagre», kakor da so razobesili italijansko tricoloro.

Oj, ta nesrečna tricolora! Koliko prekanja je povzročila v minulem letu v našem Bregu. Nekega ricmanjskega «partarja» je «Edinost» brez pardo-na tako hudo «pofarbala», da bi ga kmalu spravila ob pamet. Ona je kar bicala po razobesilcah-krivcih.

Nas sicer prav nič ne zanima ne ta ne ona tricolora, ker mi pripoznavamo

samo delavsko rdečo zastavo s srpom in kladivom, a prebadasto se nam zdijo ubogih kmetov in tvorniških delavcev trpinov, ki se prerekaajo zaradi zastav, mesto, da bi se zanimali za zboljšanje svojega revnega položaja.

Mi «Edinosti» ne zamerimo, ker ona seveda «viete na svoj most» zamerimo pa in obžalujemo uboge tepce, ki se j pustijo voditi za nos.

IDRIJA.

Proletarec št. 14. z dne 16. julija 1921. je prinesel članek s podpisom Ivana Stravsca.

Odgovor naj bo za sedaj kratek. Pisec očita njegovim nekdanjim prijateljem, da ga ne pustijo pri miru, potem da so ga spravili ob službo in vrgli na cesto s celo njegovo družino.

Glede prve trditve, da mu njegovi nekdanji prijatelji ne dajo miru, naj Ivan Stravs vpraša v njegovi okolici stanujoče, kdo ne da miru? Vpraša naj Antona Ferjančiča ali njegovo ženo, kdo je napada javno na ulici in odgovor bo dobil: gospa Stravsca. Zakaj? Jezi se, ker njen mož ni več izvoljen za ravnatelja pri Občnem konsumnem društvu.

Druga trditve, da so ga spravili ob službo in vrgli na cesto tudi ni resnična. Sam ni hotel sprejeti ponujenega mu mesta pri delitvi moke in sicer s 150 L povisaka na mesec. Zopet se bojo citatelj vprašali, zakaj? Gospod Stravs je bil namreč od leta 1908 — kot tudi sam v dopisu trdi vodja Občnega konsumnega društva v Idriji. Torej lepa služba to in še celo, če mase ne razsojajo na podlagi dejstev in resnice, marveč samo na podlagi slepih fraz, kar tudi sam trdi v dopisu. On jim je vrgel par lepih fraz na občnem zboru in bil je zopet izvoljen za 3 leta kot ravnatelj Občnega konsumnega društva v Idriji.

Letos pa so mase na občnem zboru razsojale na podlagi dejstev in resnice. Stravsomv izrazem niso več verjeli in on ni bil več izvoljen za ravnatelja.

Omenjeno službo in 150 L na mesec pa ni hotel sprejeti, ker ni hotel moke tehtati in deliti aprovizacije. Torej tudi lepa služba. Bil bi pa seveda malo umazan od dela, kar pa njemu ne diši. Biti ravnatelj je lepše in boljše. Moramo mu oprostiti, če mu po dvajsetih letih bivanja v socialistični stranki ni znan izrek: «Delu čast». Ostalo v dopisu pustimo za enkrat, samo nekaj se nam zdijo neverjetno. Da se je gospod Stravs, bivši ravnatelj, nadejal da bo od kapitalističnih vlad morda odlikovan, kot župan, predsednik «Narodnega sveta» ali kot gerent. Britko se je motil, zlasti ker je bil dvajset let v socialistični stranki.

Zadnja njegova trditve se nam zdijo smešna. Pisec piše: «Tudi njih opravičevanje napram poštenim članom, češ da so mi dali namesto 600 L plače, do katere sem komaj splezal po trinajstih letih službe pri Občnem konsumnem društvu, L 750 kar v resnici niso nikjer sklenili, so le prazne fraze».

Prvič, so se člani v Občnem konsumnem društvu jemali pod njegovim vodstvom. Torej nepoštenih niste jemali, potem morajo biti vsi člani pošteni. Če pa ste jemali tudi nepošteno člane, pade krivda v precejšnji meri na gospoda Stravsca kot takratnega ravnatelja. Ali pa po mnenju pisca niso pošteni dotični člani ki so na občnem zboru glasovali proti njegovi osebi, ki je bil predlagan za ravnatelja. In teh je bilo 218. Poštenih pa bi bilo na ta način le 64, ki so glasovali njemu v prilog. Torej na ta način nisi pošten č glasuješ proti.

Zadružniki zapomnite si to!

O plači nastavljenec se tudi po navadi sklene, kadar nastavljenec izjavi da mesto sprejme, nikdar pa ne pred omenjeno izjavo. Zato se tudi za gosp. Stravsca ni sklenilo oficijelno, ker se ni bil izjavil ali bo sprejel službo pri moki ali ne. Tudi to bi moral vedeti gosp. Stravs, ko je bil 20 let v socialistični stranki.

Za enkrat naj zadostuje, če bo treba se še oglasimo.

Idrija, dne 21. novembra 1921.

Za odbor «Občnega konsumnega društva» v Idriji:

Jakob Gruden, predsednik.

Gornji dopis je bil poslan še pok. Proletarcu v objavo. Ker pa Proletarcu dopis ni ugajal, ni ga priobčil. Objavljamo ga mi, pripuščajoč podpisaneemu predsedniku O. K. D. v Idriji vse odgovornost za resničnost v dopisu vsebovanih trditvev.

Ured.

Poznamo ih po delu

Nakom krvavog rata, 1919. godine se počeo dizati ponovo u ovim krajevima naš radnički pokret. Radništvo je videlo da je jedini spas i oslobodjenje u socijalnoj revoluciji, oduševljeno joj je klicalo i hrli je u svoje radničke redove. Održavale se javne skupštine, govorilo se o potrebi organiziranja i svesti radne klase, spremalo se u klasnu borbu i socijalnu revoluciju, bez koje nam nema izlaza iz ovog paklenog društvenog uređenja, ni oslobodjenja ispod kapitalističke tiranije. Išlo je onda sve lepo i napredno dok se nisu pojavile unutarnje trzavice i polemike, između levog i desnog krila. Desni, zavedeni od socijal-patriotskih vodja, počele na sve moguće načine da blate prave revolucionere, komuniste, kad već ne moguše da i oni podju pravim putem klasne borbe. A leva struja je svakom prilikom osvetljavala pogreške socijal-patriotskih vodja u njihovom načinu «borbe», s kjom oni radni narod vode u kontrarevoluciju, to jest podupiru ugnjetanje radnog naroda.

Socijal-patrioti i rukama i nogama nastojale da opravdaju svoje pogrešne teze. Granz, onaj fanatik, što se dušom i telom predao onima, koji su počinili izdajstvo radničke klase u poslednjem ocelnom štrajku, taj Granz se služi i najdignijim pogrdama, kad mu ne pomažu njegove glupe primedbe, na pr.: «ne može se glavom kroz zid» i t. d. Tako on o drugu Leninu ne zna ni da progovori, a da ga ne nazove papežom. Ovaku mudrost nam je doneo Petejan, valda kao pozdrav od E. Kristana, koji se vratio iz Amerike i kog je Petejan posetio. Za dičnim se vodjom povedoše, — krasno kolo slavnog kolovodje! Možda ima

drugova, koji još poštuju E. Kristana, jer je on nekad, kao pravi revolucioner, učio da je socijalna revolucija jedini put za oslobodjenje radnog naroda; grmio je protiv grabežnih kapitalističkih ratova i govorio da radnik nema domovine i t. d. Da, on je nekad bio revolucioner, dok je čovek mogao biti revolucionarnim samo na večima, ali je ubrzo promenuo dlatku — kao i drugi socijal-patrioti. Taj slavni govornik je posle godine dana pravog popovedanja proletarske revolucije počeo u Americi da uči radni narod sasvim drugome. Odnednom je pronašao da radnik ima pola domovine, te da je ipak mora braniti. A kad je Amerika stupila u rat, ona je u njegovim očima (ili samo u ustima?) postala sa svojim zaveznicima braniteljica pravde i slobode. Rekao je da bi on prvi uzeo pušku, kad bi Amerika bila u opasnosti. A od dotadanjeg revolucionarnog radničkog lista «Proletarec», načinio je najglednije buržoaske novine. Odboravao je ugušivanje ruske revolucije od strane svetske buržoazije i na najpodliji način blatio ruski revolucionarni proletarijat, svoje doskorašnje drugove. A zašto sve to? Jer su pravi revolucionarci bili izgnani iz Amerike, ili su sudjeni na desetetine godina teške tamnice. Takav vam je to «borac» za oslobodjenje radnog naroda! — Mi velimo svima drugovima: Na nuci se poznaju junaci! A socijal-patrioti velimo: Ne može se glavom kroz zid, pa ni vi nećete omuštiti čvrstu stenu radničke svesti, svesti i sloge.

Ti smutljivci su uspeji za neko vreme da obustave rad u našoj organizaciji, ali organizacija svesnih radnika je opet oživila. Sve ovo smo izneli, da opomenemo neke poštene drugove, koji se počele kolebati pod uplivom onih smutljivaca. Ima i takih, koji su godinama radili za unapredjenje borbenih radničkih organizacija, a sad škodite tu svojju tvorivini. Njima kazujemo ko su socijal-patrioti i njihove vodje, dok ih još nisu zaveli potpuno.

Drugovi radnici! Nemojte nasediti socijal-patriotima i njihovim slepim agentima. Mi vas pozivamo u ime zajedničkih interesa svih radnika, da se organizirate; stupite u naše redove, u redove pravih boraca, pa da složno povedemo borbu za onu veliku oslobodilačku ideju, koja će spasiti radno čovečanstvo iz pandža kapitalističkih grabljivaca.

Napred drugovi, jedino u borbi vam je spas!

Zivela svetska proletarska revolucija!

Zivio Komunistam!

Radnik iz Matulje.

MATULJA.

Spavalo se letnji san poput nileških krokodila, što se zakopajao duboko u pesak, kad im pomestane vode, čekajući kišu. Spali smo, jer smo osećali veliku sparinu političke atmosfere, što nas je dušila i što se morala da raščisti snažnim zamakom vetra i jakim pljuskom kiše, da odnese sa sobom sav onaj smrad i nevaljalost iz naših redova. I razdelili se u one što rade i one što samo govore.

Trgnusmo se i ovde oda sna, ali nam se jošje dugo dremalo osobito onima, što osećaju na sebi teret briga mnogih desetaka godina i... uradismo malo, to jest ne uradismo ništa.

Radilo se nesredjeno i bez proračunskih planova: jedan je činio ovo, a drugi ono pa se tako svaki osećao osamljenim, samim. A volije se raditi u skupu negoli na samo, i složni je i određeni rad kudikamo uspešniji.

... I njive su naše prostrane, široke, zamarene, al ne posve pune. Izmedju plevela se naidje i na pitomo bilje, što okruženo parazitima strši iz zemlje...

Za započnemo sa čujanjem korova? Pa da maha damo rastu dobrih biljki, što će nam ploda da pruže? Mučna li i uzahudna posla, jer će korovije opet niknuti. Uzahud nam taki posao. Valja da se i korenje uništi tog korova nam štetnoga, u plamenu da izgori sve. Ali pre nego zapalimo kres golemi spasimo ove plododajne stvore i presadimo ih iz njiva prokletih na njivu našu pognojniju krvlju tolikih boraca.

I to je naš rad, rad priprave naše za požar golemi. Presadjujmo ono, što je zdravo, a ostalo da zapaljemo u crvenom plamenu revolte, kada sve dobro već spašeno bude. Treba da se radi sa hitnjom velikom i voljom snažnom neprisljenom, sa nadom u rada svoj uspeh. Jedino ovaki posao može da vredi.

A dosadnje mirovanje dojadilo je mladim i energičnijim elementima, pa uzastojše, da se započne valjanje raditi. To su većim delom svoje slobodni, neovisni drugovi, koji mogu više da se izlažu, pa se bacise svom voljom svuđom u vrtlog rada, jasnom nadom u budućnost, odredivši tačnije svoj zadatak.

I mlade će sile uzastojati da prođu što dalje, da urade što više...

Tajnik Komunističke sekcije Matulje.

RUKAVAC.

U našem mestu se nalazi društvo pod imenom «Domoljub», a nadalje, zove

